

NOTIFICATION

No. 65/2019

Date : 4/7/ 2019

Subject : Implementation of Syllabi of Various Subjects as per Semester and Credit & Grade System in the Faculty of Inter-disciplinary Studies from the session 2019-2020 and Onwards.

It is notified for general information of all concerned that, the authorities of the University has accepted Semester and Credit & Grade System syllabi of various Subjects of B.P.A. Part-III Semester-V & Semester ó VI mentioned in column No.2 and which is to be implemented stagewise from the session 2019-2020 and onwards, with appendices as shown in column No.3 of the following table.

TABLE

Sr.No.	Course / Subjects	Appendices of the New Syllabi
1	2	3.

B.P.A.Part-III Semester –V & VI

1. English	The Syllabi prescribed for the subject “Compulsory English” which is appended herewith as Appendix-A
2. Marathi	The Syllabi prescribed for the subject “Compulsory Marathi,” which is appended herewith as Appendix-B
3. Hindi	The Syllabi prescribed for the subject “Compulsory Hindi,” which is appended herewith as Appendix-C
4. Heritage of Indian Art and Culture	The Syllabi prescribed for the subject “Heritage of Indian Art and Culture” which is appended herewith as Appendix-D
5. (भारतीय शास्त्रीय संगीत) गायन/ स्वरवाद्य	The Syllabi prescribed for the subject “(भारतीय शास्त्रीय संगीत) गायन/ स्वरवाद्य” which is appended herewith as Appendix-E
6. नृत्य (कथक, भारतनाट्यम, ओडिसी)	The Syllabi prescribed for the subject “नृत्य (कथक, भारतनाट्यम, ओडिसी)” which is appended herewith as Appendix-F
7. तबला	The Syllabi prescribed for the subject “Tabla” which is appended herewith as Appendix-G
8. ड्रामा	The Syllabi prescribed for the subject “Drama” which is appended herewith as Appendix-H

Sd/-
Registrar
Sant Gadge Baba Amravati University

**SYLLABUS
PRESCRIBED FOR
B.P.A. - PART III EXAMINATION
SEMESTER V
COMPULSORY ENGLISH**

TIME : 3 HOURS

**MAXIMUM MARKS THEORY : 80 MARKS
MAXIMUM MARKS INTERNAL ASSESSTMENT: 20 MARKS**

Prescribed Textbook: Sands of Time by Board of Editors, Published by Orient Blackswan.

UNIT I

SHORT STORIES

1. The Open Window - Saki
2. The Three Hermits ó Leo Tolstoy

UNIT II

ESSAYS

1. What is Swaraj? - M K Gandhi
2. A Letter to his Son ó Lord Chesterton

UNIT III

POETRY -

1. Bangle Sellers -Sarojini Naidu
2. The Mountain and the Squirrel ó Ralph Waldo Emerson

UNIT IV

WRITING SKILLS

1. Précis Writing
2. Developing a Thought

UNIT V

MULTIPLE CHOICE QUESTIONS

Based on prescribed text Unit I, II & III

Internal Assessment :

Viva-Voce

A) Personal Interview

B) Seminar - Presentation (Based on prescribed Text : Short Stories, Essays & Poetry)

**B.P.A. Part III
Compulsory English
Semester V
SGB Amravati University, Amravati**

TIME : 3 HOURS

**MAX MARKS THEORY : 80 MARKS
MAX MARKS INTERNAL ASSESSMENT: 20 MARKS**

**MIN PASSING MARKS : 32 MARKS
MIN PASSING MARKS : 08 MARKS**

Distribution of Marks

UNIT I (16 Marks)

A) SHORT STORIES

i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 markseach. = 6 Marks

ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT II (16 Marks)

B) ESSAYS

- i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 marks each. = 6 Marks
- ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT III (16 Marks)

C) POETRY: Prescribed Text Sands of Time by Board of Editors & published by Orient Blackswan

- i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 marks each. = 6 Marks
- ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT IV (16 Marks)

WRITING SKILLS

1. Précis Writing : i) The students shall have to write a précis of the given paragraph with suitable title for 08 marks
2. Developing a Thought: i) The students shall have to develop a thought , choosing one of the two in about 250 words for 08 marks

UNIT V (16 Marks)

E) Multiple Choice Questions (MCQ)

Based on Unit I, II & III: The students shall have to attempt multiple choice questions= 16 Marks

F) Internal Assessment

i) Viva- Voce = 20 Marks

- a) Personal Interview = 10Marks
- b) Seminar - Presentation = 10 Marks

**SYLLABUS
PRESCRIBED FOR
B.P. A. – PART III EXAMINATION
SEMESTER VI
COMPULSORY ENGLISH**

TIME : 3 HOURS

**MAXIMUM MARKS THEORY : 80 MARKS
MAXIMU MARKS INTERNAL ASSESSTMENT: 20 MARKS**

Prescribed Textbook: Sands of Time by Board of Editors, Published by Orient Blackswan.

UNIT I

SHORT STORIES:

1. Quality ó John Galsworthy
2. Miss Brill ó Catherine Mansfield

UNIT II

ESSAYS:

1. My Financial Career -Stephen Leacock
2. Socrates and the Schoolmaster ó FL Brayne

UNIT III

POETRY:

1. The Solitary Reaper- William Wordsworth
2. Stay Calm -Grenville Kleiser

UNIT IV

WRITING SKILLS:

1. Report Writing : i) The students shall have to write a Report on the given topic in about 250 words for 08 marks
2. Essay : i) The students shall have to write an essay , choosing from the four given topics in about 250 words for 08 marks

UNIT V

MULTIPLE CHOICE QUESTIONS

Based on Prescribed Text : Unit I, II & III

Internal Assessment :

Viva- Voce

A) Personal Interview

B) Seminar - Presentation (Based on Prescribed Text : Short Stories, Essay & Poetry)

B.P.A. Part III
Compulsory English
Semester VI
SGB Amravati University, Amravati

TIME : 3 HOURS

MAX MARKS THEORY : 80 MARKS
MAX MARKS INTERNAL ASSESSMENT: 20 MARKS

MIN PASSING MARKS : 32 MARKS
MIN PASSING MARKS : 08 MARKS

Distribution of Marks

UNIT I (16 Marks)

A) SHORT STORIES

- i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 marks each. = 6 Marks
- ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT II (16 Marks)

B) ESSAYS

- i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 marks each. = 6 Marks
- ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT III (16 Marks)

C) **POETRY:** Prescribed Text Sands of Time by Board of Editors & published by Orient Blackswan

- i) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in Two or Three sentences of 3 marks each. = 6 Marks
- ii) The students shall have to answer TWO out of THREE questions in about 100 words of 5 marks each = 10 Marks

UNIT IV (16 Marks)

WRITING SKILLS

1. Report Writing : i) The students shall have to write a Report on the given topic in about 250 words for 08 marks
2. Essay : i) The students shall have to write an essay , choosing from the four given topics in about 250 words for 08 marks

UNIT V (16 Marks)

E) Multiple Choice Questions (MCQ)

Based on Unit I, II & III: The students shall have to attempt multiple choice questions= 16 Marks

F) Internal Assessment

i) Viva- Voce = 20 Marks

- a) Personal Interview = 10Marks
- b) Seminar - Presentation = 10 Marks

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

बी. पी. ए. भाग - ३ मराठी (आवश्यक)
सत्र ५ वे

॥ गुण विभागणी ॥

एकूण गुण ० १००
लेखी गुण ० ८०
अंतर्गत मूल्यमापन ० २०
वेळ - ३ तास

अभ्यासक्रमासाठी नेमलेले पाठ्यपुस्तक -- 'मृदगंध' भाग ३ (विभाग 'अ', 'ब', आणि 'क' साठी)

विभाग - अ	वैचारिक	--	१६ गुण
विभाग - ब	ललित	--	१६ गुण
विभाग - क	कविता	--	१६ गुण
विभाग - ड	उपयोजित मराठी	--	१६ गुण
	वैचारिक, ललित व कविता या	--	१६ गुण
	विभागांवर वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी प्रश्न		
विभाग 'अ' व 'ब'	यावर प्रत्येकी सोळा गुणांचा एक दीर्घोत्तरी प्रश्न	--	३२ गुण
विभाग 'क'	यावर प्रत्येकी आठ गुणांचे दोन लघुत्तरी प्रश्न	--	१६ गुण
विभाग 'ड'	मधील उपयोजित मराठीवर प्रत्येकी आठ गुणांचे दोन लघुत्तरी प्रश्न	--	१६ गुण
वस्तुनिष्ठ प्रश्न	- उपरोक्त अभ्यासक्रमातील विभाग 'अ', 'ब' आणि 'क' यावर	--	१६ गुण
	आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचे एकूण १६ बहुपर्यायी प्रश्न		
	विचारले जातील. प्रत्येक प्रश्नास एक गुण याप्रमाणे हा		
	प्रश्न १६ गुणांचा असेल.		

विभाग 'ड' साठी संदर्भग्रंथ म्हणून 'उपयोजित मराठी' संपादक - केतकी मोडक व इतर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे हा ग्रंथ असेल. या ग्रंथातील प्रकरण १२ वे 'अहवाल लेखन' व प्रकरण १७ वे 'प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन-वृत्तलेखन' या प्रकरणांवर प्रत्येकी ०८ गुणांचा एक लघुत्तरी प्रश्न विचारण्यात येईल.

अंतर्गत मूल्यमापन : एकूण २० गुणांची अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षा राहिल.

- गुण विभागणी :
- १) गृहपाठ ० १० गुण
- २) मौखिक परीक्षा -- १० गुण

लेखी परीक्षा व अंतर्गत मूल्यमापन या दोन्ही परीक्षांमध्ये स्वतंत्रपणे उत्तीर्ण होणे आवश्यक राहिल. त्यासाठी किमान गुण खालीलप्रमाणे आवश्यक असतील.

- लेखी परीक्षा ० ८० पैकी ३२ गुण आवश्यक
- अंतर्गत मूल्यमापन -- २० पैकी ०८ गुण आवश्यक

- सूचना : १) गृहपाठ हा पाठ्यपुस्तकांव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही भाषिक व वाङ्.मयीन कौशल्य विकसित करणाऱ्या विषयावर असावा.
- २) मौखिक परीक्षा ही गृहपाठावर आधारित असेल.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

बी.पी.ए. भाग - ३ मराठी
(आवश्यक)
सत्र ६ वे

॥ गुण विभागणी ॥

एकूण गुण ० १००
लेखी गुण ० ८०
अंतर्गत मूल्यमापन ० २०
वेळ - ३ तास

अभ्यासक्रमासाठी नेमलेले पाठ्यपुस्तक -- 'मृदगंध' भाग ३ (विभाग 'अ', 'ब', आणि 'क' साठी)

विभाग - अ	वैचारिक	--	१६ गुण
विभाग - ब	ललित	--	१६ गुण
विभाग - क	कविता	--	१६ गुण
विभाग - ड	उपयोजित मराठी	--	१६ गुण
	वैचारिक, ललित व कविता या	--	१६ गुण
	विभागांवर वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी प्रश्न		

विभाग 'अ' व 'ब' यावर प्रत्येकी सोळा गुणांचा एक दीर्घोत्तरी प्रश्न	--	३२ गुण
विभाग 'क' यावर प्रत्येकी आठ गुणांचे दोन लघुत्तरी प्रश्न	--	१६ गुण
विभाग 'ड' मधील उपयोजित मराठीवर प्रत्येकी आठ गुणांचे दोन लघुत्तरी प्रश्न	--	१६ गुण
वस्तुनिष्ठ प्रश्न - उपरोक्त अभ्यासक्रमातील विभाग 'अ', 'ब' आणि 'क' यावर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचे एकूण १६ बहुपर्यायी प्रश्न विचारले जातील. प्रत्येक प्रश्नास एक गुण याप्रमाणे हा प्रश्न १६ गुणांचा असेल.	--	१६ गुण

विभाग 'ड' साठी संदर्भग्रंथ म्हणून 'उपयोजित मराठी' संपादक - केतकी मोडक व इतर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे हा ग्रंथ असेल. या ग्रंथातील प्रकरण ६ वे 'जाहीर निवेदन' व प्रकरण ८ वे 'जाहिरात लेखन' या प्रकरणांवर प्रत्येकी ०८ गुणांचा एक लघुत्तरी प्रश्न विचारण्यात येईल.

अंतर्गत मूल्यमापन : एकूण २० गुणांची अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षा राहिल.

- गुण विभागणी :
- १) गृहपाठ ० १० गुण
- २) मौखिक परीक्षा -- १० गुण

लेखी परीक्षा व अंतर्गत मूल्यमापन या दोन्ही परीक्षांमध्ये स्वतंत्रपणे उत्तीर्ण होणे आवश्यक राहिल. त्यासाठी किमान गुण खालीलप्रमाणे आवश्यक असतील.

- लेखी परीक्षा ० ८० पैकी ३२ गुण आवश्यक
- अंतर्गत मूल्यमापन -- २० पैकी ०८ गुण आवश्यक

- सूचना : १) गृहपाठ हा पाठ्यपुस्तकांव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही भाषिक व वाङ्मयीन कौशल्य विकसित करणाऱ्या विषयावर असावा.
- २) मौखिक परीक्षा ही गृहपाठावर आधारित असेल.

संपादित ग्रंथ - 'मृदगंध' भाग ३

बी. पी. ए. भाग ३ मराठी (आवश्यक)
सत्र ५

विभाग अ) वैचारिक

१)	शेतकऱ्याचा असूड	म. फुले
२)	मंत्रबळ नव्हे यंत्रबळ	वि.दा.सावरकर
२)	बुद्धी : माणसाची खरी शक्ती	दादा धर्माधिकारी

विभाग ब) ललित

१)	लोकजीवनातील वृक्षपूजा	द.ता.भोसले
२)	पाणी	भास्कर चंदनशीव
३)	दहा पैशाचा तमाशा	मुकुंद टाकसाळे

विभाग क) कविता

१)	संतवाणी	अ) तुकाराम ब) रामदास
२)	औदुंबर	बालकवी
३)	गाव	ग्रेस
४)	जीवनाचा शोध घेताना	वाहरु सोनवणे
५)	खूणच पुसली मानवतेची	सुखदेव ढाणके
६)	दातासाठी हत्तीला मारण्याचे गणित	लोकनाथ यशवंत

विभाग ड) व्यावहारिक मराठी

१)	अहवाल लेखन	संदर्भ ग्रंथ : 'उपयोजित मराठी' मधील प्रकरण १२ वे	संपा. केतकी मोडक व इतर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
२)	प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन - वृत्तलेखन	संदर्भ ग्रंथ : 'उपयोजित मराठी' मधील प्रकरण १७ वे मधील 'बातमी लिहावी कशी' हा घटक	

बी. पी. ए. भाग ३ मराठी (आवश्यक)

सत्र ६

विभाग अ) वैचारिक

१)	डॉ. पंजाबराव	वि. भि. कोलते
२)	राजर्षी शाहू : वसा आणि वारसा	गोविंद पानसरे
३)	स्वराज्य संकल्पिका राष्ट्रमाता जिजाऊ	अशोक राणा

विभाग ब) ललित

१)	मरणाहून आपेश वोखटे	भाऊसाहेबांची बखर
२)	अरणी	मारुती चितमपल्ली
३)	ढग	सखा कलाल

विभाग क) कविता

१)	संतवाणी	अ) शेख महंमद ब) फादर स्टिफन्स
२)	पोरसवदा होतीस	बा.सी. मर्ढेकर
३)	विझता विझता स्वतःला	नारायण सुर्वे
४)	बैलाचा मृत्यू	वसंत आबाजी डहाके
५)	काय कराल?	नारायण कुळकर्णी कवठेकर
६)	शेतकरी	बबन सराडकर

विभाग ड) व्यावहारिक मराठी

१)	जाहीर निवेदन	संदर्भ ग्रंथ : 'उपयोजित मराठी' मधील प्रकरण ६ वे	संपा. केतकी मोडक व इतर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
२)	जाहिरात लेखन	संदर्भ ग्रंथ : 'उपयोजित मराठी' मधील प्रकरण ८ वे	

बी.पी.ए.तृतीय वर्ष (अनिवार्य हिन्दी)

पंचम सत्र

कुल अंक – १००

लिखित परीक्षा ० ८०

आंतरिक मूल्यांकन -२०

नियोजित पाठ्यपुस्तक **काव्यादर्श** ० राघव पब्लिशर्स, नागपूर यह पुस्तक अध्ययन तथा अध्यापन के लिए निर्धारित की गई है यह पुस्तक पंचम तथा षष्ठ सत्र के लिए निर्धारित की गई है

प्रथम इकाई – गद्य विभाग (१ से ६ पाठ)

द्वितीय इकाई पद्य विभाग (१ से ६ पाठ)

तृतीय इकाई – *जनसंचार की अवधारणा, अर्थ, परिभाषा एवं महत्व,

*जनसंचार माध्यमों का विकास,

*जनसंचार माध्यमों के विविध रूप

अ) दृकश्राव्य आ) श्राव्य माध्यम

इ) दृश्य माध्यम ई) नव इलेक्ट्रॉनिक जनसंचार माध्यम

चतुर्थ इकाई - अनुवाद - अर्थ, परिभाषा, विशेषताएँ और प्रकार

जनसंचार माध्यमों में हिंदी का प्रयोग

माध्यमोपयोगी लेखन : स्वरूप एवं प्रकार

अ) उद्घोषणा लेखन आ) संवाद लेखन

इ) साक्षात्कार लेखन ई) कहानी लेखन

पंचम इकाई - सम्पूर्ण पाठ्यक्रम से वस्तुनिष्ठ / अतिलघुत्तरी प्रश्न पूछे जायेंगे

बी.पी.ए.तृतीय वर्ष (अनिवार्य हिन्दी)

अंक विभाजन एवं प्रश्नपत्र का स्वरूप (पंचम सत्र)

समय – ३ घंटे

पूर्णांक – ८०

प्रश्न क्र.१ अ) दीर्घोत्तरी प्रश्न (एक) प्रथम इकाई से (1x 8 = 8 अंक)

आ) लघुत्तरी प्रश्न (दो) प्रथम इकाई से (2x 4=8 अंक)

प्रश्न क्र.२ दो कविताओं का केंद्रीय भाव द्वितीय इकाई से (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.३ तृतीय इकाई से दो दीर्घोत्तरी प्रश्न (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.४ चतुर्थ इकाई पर दो दीर्घोत्तरी प्रश्न (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.५ सम्पूर्ण पाठ्यक्रम से (वस्तुनिष्ठ / अतिलघुत्तरी) १६ प्रश्न पूछे जायेंगे प्रत्येक प्रश्न के लिए एक अंक होगा (1x16 = 16 अंक)

सूचना – १) इकाई एक, दो, तीन एवं चार से सभी प्रश्न विकल्प के साथ पूछे जायेंगे

२)इकाई एक से जिन पाठों पर दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछे जायेंगे, उनसे लघुत्तरी प्रश्न न पूछे जाए

आंतरिक मूल्यांकन – २० अंक

१) किसी १० मराठी मुहावरों / लोकोक्तियों का हिंदी अनुवाद १० अंक

२) विभागीय गतिविधियों में सहभागिता - ०५ अंक

३) भितीपत्रक ० ०५ अंक

बी.पी.ए.तृतीय वर्ष (अनिवार्य हिन्दी)

षष्ठ सत्र

कुल अंक – १००

लिखित परीक्षा ० ८०

आंतरिक मूल्यांकन -२०

नियोजित पाठ्यपुस्तक काव्यादर्श ० राघव पब्लिशर्स , नागपूर यह पुस्तक अध्ययन तथा अध्यापन के लिए निर्धारित की गई है संपूर्ण पाठ्यक्रम पाँच इकाइयों में विभाजित है

प्रथम इकाई – गद्य विभाग (७ से १२ पाठ)

द्वितीय इकाई पद्य विभाग (७ से १२ कविताएँ)

तृतीय इकाई – प्रयोजनमूलक हिन्दी - अर्थ, परिभाषा, स्वरूप, व्याप्ति, एवं विशेषताएँ
पत्राचार - अर्थ, स्वरूप, विशेषताएँ
व्यावसायिक पत्र

चतुर्थ इकाई - निबंध - सामाजिक, पर्यावरण , वैचारिक, मीडिया, साहित्यिक निबंध पूछे जायेंगे,
हिन्दी की संवैधानिक स्थिति.

पंचम इकाई - सम्पूर्ण पाठ्यक्रम से वस्तुनिष्ठ / अतिलघुत्तरी प्रश्न पूछे जायेंगे

बी.ए.तृतीय वर्ष (अनिवार्य हिन्दी)

अंक विभाजन एवं प्रश्नपत्र का स्वरूप (षष्ठ सत्र)

समय – ३ घंटे

पूर्णांक – ८०

प्रश्न क्र.१ अ) दीर्घोत्तरी प्रश्न (एक) प्रथम इकाई से (1x 8 = 8 अंक)
आ) लघुत्तरी प्रश्न (दो) प्रथम इकाई से (2x 4 = 08 अंक)

प्रश्न क्र.२ दो कविताओं का केंद्रीय भाव द्वितीय इकाई से (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.३ तृतीय इकाई से दो दीर्घोत्तरी प्रश्न (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.४ चतुर्थ इकाई से दो दीर्घोत्तरी प्रश्न (2x 8 = 16 अंक)

प्रश्न क्र.५ संपूर्ण पाठ्यक्रम से (वस्तुनिष्ठ / अतिलघुत्तरी) १६ प्रश्न पूछे जायेंगे प्रत्येक प्रश्न के लिए एक अंक होगा (1x16 = 16 अंक)

सूचना – १) इकाई एक, दो, तीन एवं चार से सभी प्रश्न विकल्प के साथ पूछे जायेंगे

२)इकाई एक से जिन पाठों से दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछे जायेंगे , उनसे लघुत्तरी प्रश्न न पूछे जाए

आंतरिक मूल्यांकन – २० अंक

१) किसी एक जनसंचार माध्यम पर वृत्तांत लेखन १० अंक

२) विभागीय गतिविधियों में सहभागिता - ०५ अंक

३) भित्तिपत्रक की निर्मिती ० ०५ अंक

Appendix-D

B.P.A. (Semester-V)

HERITAGE OF INDIAN ART AND CULTURE

Time :- 3 Hours

Marks :- 80

- Unit I :
1. Prehistoric Rock Architecture in India.
  2. Natural and man made rock cut caves.
  3. Stone utensils of early man.
  4. The chief site of early man in Maharashtra.
- Unit II :
1. Architectural features of Hinayana period.
  2. The Rock cut Architecture Mahayana period.
  3. Hindu-Rock Cut Cave in Maharashtra
  4. Jaina Rock cut Caves in Maharashtra.
- Unit III :
1. Chalukya Architecture : Its beginnings at Aihole and Badami.
  2. Rashtrakuta architecture.
  3. Vakataka Architecture in Vidarbha.
  4. Yadava Architecture in Maharashtra
- Unit IV :
1. Evolution of temple Architecture in India.
  2. The Temple of Chalukya style.
  3. The temple of Pallava style.
  4. Chandala style.
- Unit V :
1. Origins of painting in India, earliest Example.
  2. Painting at Ajanta and Elora.
  3. Types of paintings; Mural, frescos .
  4. Subject of objects of ancient painting in India.

B.P.A. (Semester-VI)

HERITAGE OF INDIAN ART AND CULTURE

Time :- 3 Hours

Marks :- 80

- Unit I :
1. The temple of Gupta and Vakatakas.
  2. Hemadpanthi Temples of Yadvas.
  3. Rashtrakuta Temple architecture.
  4. Temple of Jainas and Mahanubhavi Sects in Maharashtra.
- Unit II :
1. Definition of Tourism and Tourism Phenomenon.
  2. Forms and type of tourism
  3. Purpose of tourism
  4. Historical and religious sites in Maharashtra as a tourist Place.
- Unit III :
1. Tourism Industry and Tourism organization
  2. Tourism and Economy.
  3. Modes of Transport to tourist Places, Travel agency.
  4. Tourist guide and Accommodation.
- Unit IV :
1. Medieval painting ; Mughal and Deccani.
  2. Schools of painting, Kanagra, Pahadi and Basoli,
  3. Modern School of paintings in India.
  4. Paintings of Ravindranath Tagore, Nanda Lal Bose, Raja Ravi Varma, Amrita Shergil, K.K.Habbas.
- Unit V :
1. History of classical Dances of India.
  2. Kathak Dance and its centre.
  3. Oddissi Dance and its centre.
  4. Wellknown Dance Maestro in modern India.

Recommended Books

- 1) सत्राचा बौध्द मुर्तीकलेचा इतिहास ० प्रा.डॉ.प्रियदर्शी खोब्रागडे, लोट्स अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस नागपूर
- 2) विदर्भातील प्राचीन मंदिरावरील नृत्य शिल्प ० डॉ.मोहन बोडे लोट्स अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस,नागपूर.
- 3) The Wonder that was India ० Prof. A.L.Basham Rupa & Co.Delhi.
- 4) An Advanced History of India R.C. Majumdar, Dr.H.C. Raychaudhari, Kalikinkar Dutta, Macmilan India Pvt. Ltd.
- 5) Ancient India- R.C. Majumdar, Motilal Banarasidas, New Delhi
- 6) History of Fine Arts in India & Ceylon ० V.A. Smit.
- 7) चैत्य गवाक्ष ० डॉ.प्रशांत सोनोने, डॉ.प्रियदर्शी खोब्रागडे
- 8) Tourism in India, B.S.Badan, Commonwealth Publication Delhi
- 9) Development of Tourism and Travel Industr in Indian Perspective, Premnath Dhar.

Internal Marks

1. TEN (10) marks to be awarded by the teacher concerned on Assinment submitted by the student Assignment is based on the syllabus.
2. TEN (10) Marks to be awarded by the teacher concerned on student's performance in Viva-Voce which is based on the syllabus.

*****

Appendix-E

**बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ५)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
प्रथम प्रश्नपत्र**

वेळ – ३ तास

गुण – ५०

घटक १ ला	अ) आंदोलन संख्या व तारेची लांबी काढण्याची गणितीय पध्दती ब) तुलनात्मक अध्ययन - अर्विभाव- तिरोभाव - अल्पत्व - बहुत्व , गायकी- नायकी, हार्मनी मेलोडी	१० गुण
घटक २ रा	अ) पाश्चात्य संगीत शास्त्रकार आणि स्टाफ नोटेशन पध्दतीची विस्तृत माहिती. ब) भारतीय संगीतातील प्रचलित वाद्यांची संक्षिप्त माहिती.	१० गुण
घटक ३ रा	अ) रागसमय चक्र आणि राग विभाजनाच्या तिन्ही वर्गाच्या विस्तृत माहिती. ब) मुगल काळ ते वर्तमानकाळ पर्यंतचा संगीत इतिहास.	१० गुण
घटक ४ था	खालील विषयांवर निबंध १) गुरुशिष्य परंपरा आणि आधुनिक शैक्षणिक प्रणाली २) रस आणि लय परस्पर संबध ३) शास्त्रीय संगीतात बंदीशीचे महत्व	१० गुण
घटक ५ वा	संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारीत वस्तुनिष्ठ प्रश्न	१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ५)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
द्वितीय प्रश्नपत्र

वेळ – ३ तास

गुण – ५०

- घटक १ ला आपल्या अभ्यासक्रमातील रागांच्या गीतांचे पंडीत भातखंडे आणि पं. पलुस्कर पध्दती स्वरलिपी लेखन- बडाख्याल , छोटा ख्याल , धृपद, धमार, तराणा-स्वर वाद्यांसाठी मसीतखांनी गत, रजाखांनी गत, त्रिताल सोबत वेगवेगळ्या तालीतील गती
- १० गुण
- घटक २ रा अ) आपल्या अभ्यासक्रमातील तालात दुप्पट, तिप्पट, चौपट, हातावर टाळी देवून म्हणणे आणि लिहीणे, एकताल, चौताल, आडाचौताल, ब्रम्हताल, पंजाबी ताल, अध्धा ताल, ब) गीतांच्या विभिन्न पटी करणांचा अभ्यास
- १० गुण
- घटक ३ रा अ) पं.श्रीनिवास व पं.भातखंडे यांच्या शुध्द व विकृत स्वरांची स्थाने व स्वर स्थानातील साम्यभेद
ब) राग रागिणी पध्दती, रागांग पध्दती व थाटराग पध्दती यांची विस्तृत माहिती.
- १० गुण
- घटक ४ था अ) घराण्यांची विस्तृत माहिती .
ब) जयपूर घराणा २) कीराणा घराणा ३) आग्रा घराणा ४) पटीयाला घराणा
- १० गुण
- घटक ५ वा संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारीत वस्तुनिष्ठ प्रश्न.
- १० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ५)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
प्रेक्टीकल – १ (Viva-Test)

पुर्णांक ० ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

- १) रागज्ञान
अ) १) मारुबिहाग २) पटदिप ३) मियाँमल्हार ४) गौडसारंग ५) हिंडोल ६) छायानट या सर्व रागात सरगम गीत, लक्षण गीत , शास्त्रीय माहिती
- १० गुण
- ब) वरील रागांपैकी मियाँमल्हार व छायानट या रागात बडाख्याल, मसीतखानी गत आलाप तानांसहित तयार करणे
- २) अ) मारुबिहाग , पटदिप, गौडसारंग ,हिंडोल या रागात मध्यलयातील वेगवेगळ्या तालात छोटाख्याल, रजाखानी गत, आलाप तानांसहित तयार करणे
- १० गुण
- ब) वरील रागांपैकी एक धृपद, एक धमार , एक तराणा, एक चतरंग, इत्यादीचे प्रकार तयार करणे
- ३) अ) प्रथम व द्वितीय वर्ष अभ्यासक्रमातील तालात दुगुन, तिगुन, चौगुन हातावर टाळी देवून बोलणे आणि या व्यतिरीक्त पंजाबी ताल, ब्रम्हताल, आडा चौताल, या तालांची दुगुन आणि चौगुन हातावर म्हणणे.
- १० गुण
- ब) गायनाच्या विद्यार्थ्यांनी हार्मोनियम वर व स्वरवाद्याच्या विद्यार्थ्यांनी कोणत्याही रागात अलंकार वाजविणे.

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ५)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
प्रॅक्टिकल – २ (Stage Performance)

पुर्णांक ० ५०
बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

- १) आपल्या अभ्यासक्रमातील एका रागात विशेष तयारीने एक बडाख्याल / मसीतखॉनी गत, छोटाख्याल / रजाखानी गत आलाप तान / तोडे बोल तानां सहीत तयार करणे.
१) मिर्यॉमल्हार २) मारुबिहाग २० गुण
- २) उपशास्त्रीय संगीत - १) कोणतेही एक गीत सादर करणे. तराना, नाट्यगीत,होरी, कजरी, गझल, लोकगीत, २) स्वरवाद्यांसाठी ० कोणत्याही रागात एक धुन, दादरा, राष्ट्रगीत, वंदेमातरम १० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ५)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वाद्य
प्रथम प्रश्नपत्र

वेळ – ३ तास		गुण – ५०
घटक १ ला	अ) उत्तर हिंदुस्थानी संगीत पध्दती आणि दक्षिण हिंदुस्थानी संगीत पध्दतीतील स्वर, ताल, राग पध्दतीतील तुलनात्मक अध्ययन ब) वर्तमानकालीन दोन प्रसिध्द गायकांची / वादकांची गायन आणि वादन शैली.	१० गुण
घटक २ रा	अ) हार्मोनियमचे फायदे व तोटे. ब) वादी स्वरांचा रागांशी संबंध विस्तृत माहिती.	१० गुण
घटक ३ रा	अ) संगितातील निम्नलिखित ग्रंथकारांचा योगदान १) भरतमुनी २) शारंगदेव ३) मत्तंग ४) रामामात्य ब) ग्राम राग व देशी राग यांची माहिती देवून त्या अंतर्गत येणाऱ्या उपरागांची माहिती. उदा. ग्राम राग, रागांग, क्रियांग, उपांग, बदल संक्षिप्त माहिती.	१० गुण
घटक ४ था	खालील संगीत तज्ञांची विस्तृत माहिती. १) गोपाल नायक २) अमीर खुसरो ३) जयदेव ४) त्यागराज ५) तानसेन	१० गुण
घटक ५ वा	संपुर्ण पाठ्यक्रमावर आधारीत वस्तुनिष्ठ प्रश्न.	१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ६)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
द्वितीय प्रश्नपत्र

वेळ – ३ तास

गुण – ५०

- घटक १ ला आपल्या अभ्यासक्रमातील रागांच्या गीतांचे पंडीत भातखंडे आणि पं. पलुस्कर पध्दती स्वरलिपी लेखन- बडाख्याल , छोटा ख्याल , धृपद, धमार, तराणा-स्वर वाद्यांसाठी मसीतखॉनी गत, रजाखॉनी गत, त्रिताल सोबत वेगवेगळ्या तालीतील गती **१० गुण**
- घटक २ रा अ) आपल्या अभ्यासक्रमातील तालात दुप्पट, तिप्पट, चौपट, हातावर टाळी देवून म्हणणे आणि लिहीणे, ताल, दीपचंदी, झुमरा, धमार, रुपक, झपताल.
ब) अभ्यासक्रमातील गीतांच्या विभिन्न पटी करण्याचा अभ्यास **१० गुण**
- घटक ३ रा अ) खालील गीत प्रकारांची विस्तृत माहिती
१) तुमरी २) चैती ३) कजरी ४) गझल ५) भावगीत ६) नाट्यगीत ७ दादरा ८) टप्पा ९) सादरा १०) कव्वाली **१० गुण**
ब) मार्गी संगीत, देशी संगीत, स्वस्थान नियम, गंधर्वगान, वृंदगान, आणि वृंदवादन
क) शुध्द छायालग, संकीर्ण (रागवर्गीकरण पध्दती), परमेल प्रवेशक राग, दशविध रागांबंदल माहिती.
- घटक ४ था खालील विषयांवर निबंध
अ) १) हवेली संगीत परंपरा २) ललीत कलांमध्ये संगीताचे स्थान ३) कंठ संगीत, खर्ज साधना, व्हाईस कल्चर **१० गुण**
ब) समप्रकृतिक रागांचे तुलनात्मक अध्ययन
१) पुर्वी ० पुरियाधनश्री २) मिर्यॉमल्हार ० गौडमल्हार ३) भिमपलासी ० पटदीप ४) बिहाग - मारुबिहाग
- घटक ५ वा संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारीत वस्तुनिष्ठ प्रश्न. **१० गुण**

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ६)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वादन
प्रॅक्टिकल – १ (Viva-Test)

पुर्णांक ० ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

- १) रागज्ञान
१) अ) पुरियाधनश्री २) पुर्वी ३) आसावरी ४) गौडमल्हार ५) शंकरा ६) कामोद या सर्व रागात सरगमगीत, लक्षणगीत, शास्त्रीय माहिती तयार करणे **१० गुण**
ब) वरील रागांपैकी पुरियाधनश्री आणि शंकरा रागात बडाख्याल, मसीतखानी गत आलाप तानांसहित वेगवेगळ्या तालात तयार करणे
- २) अ) पुर्वी, आसावरी, गौडमल्हार, कामोद या रागात छोटाख्याल, रजाखानी गत, आलाप तानांसहित वेगवेगळ्या तालात तयार करणे **१० गुण**
ब) वरील रागात गायन प्रकारासाठी धृपद, धमार, तराणा, चतरंग, तयार करणे स्वरवाद्यांकरीता धमार, एकताल, तराना, अशा विविध गती तयार करणे

३) अ) तालज्ञान - रूपक ,दिपचंदी , धमार झुमरा, या तालात दुगुन, तिगुन, चौगुन हातावर टाळी देवून बोलुन दाखविणे.

१० गुण

ब) गायनाच्या विद्यार्थ्यांनी हार्मोनियम वर व स्वरवाद्याच्या विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रगीत , वंदे मातरम, कोणत्याही रागाचा करगमगीत तयार करणे

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर – ६)
भारतीय शास्त्रीय संगीत
गायन / स्वर वाद्य
प्रॅक्टिकल – २ (Stage Performance)

पुर्णांक ० ५०
बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

१) आपल्या अभ्यासक्रमातील एका रागात विशेष तयारीने एक बडाख्याल / मसीतखॉनी गत, छोटाख्याल / रजाखानी गत आलाप तान / तोडे बोल तानां सहीत तयार करणे.

१) पुरियाधनश्री २) कामोद ३) हमीर

२० गुण

२)उपशास्त्रीय संगीत - १) कोणतेही एक गीत सादर करणे.

नाट्यगीत,होरी, लोकगीत, भावगीत २) स्वरवाद्यांसाठी ० कोणत्याही रागात एक धुन, दादरा,
१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

Appendix-F

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)
विषय – कथक / ओडिसी / भरतनाट्यम्
थेअरी – पेपर पहीला

वेळ – ३ तास

एकूण गुण – ५०

घटक पहिला -

१० गुण

नाट्यशास्त्र - हस्तभेद ० गतीभेद ४) अभिनय दर्पण

हस्तभेद ० गतीभेद , आधुनिक नृत्य

घटक दुसरा - १० गुण

नायक ० नायिका अवस्थेनुसार ४) जातीनुसार चार प्रकार मालविकाग्नी , मित्र मेघदूतम् , दृश्यत, शकुंतला , उर्वशी , आदि संस्कृत नाटकांची अध्ययन

घटक तिसरा –

(शिव-नृत्य, कृष्ण नृत्य-तालीका) विवेचन, पौराणिक व धार्मिक मान्यता (राम देवी इत्यादी) १० गुण

घटक चौथा -

नृत्य रचनांचे सिद्धान्ते, एकल / युगल / समुह / नृत्यनाटीका रचना सिद्धान्त, शास्त्रीय व लोकनृत्यचे तुलनात्मक अध्ययन.

१० गुण

घटक पाचवे -

वरील चार घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न

१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय – नृत्य कथक

थेअरी – पेपर दुसरा

वेळ – ३ तास

एकूण गुण – ५०

घटक १ ० नवरस सिद्धान्त व कथक नृत्याशी संबंध व प्रयोगिक महत्व.

१० गुण

घटक २ - अभिनय दर्पण व नाट्यशास्त्रानुसार संयुक्त असंयुक्त हस्त मुद्रा व विनियोग व नृत्य हस्त व नृत्य हस्त याचे प्रकार व फरक

१० गुण

घटक ३ ० पारीभाषीक शब्द, चतुरंग, त्रिवट, तराना.

१० गुण

घटक ४ ० लिपीबद्ध क्रिया - अभ्यासक्रमातील तालांमध्ये लयकारी, तोडे, तुकडे, परण तिहाई इत्यादी लिपीबद्ध करणे

१० गुण

घटक ५ - वरील चार घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न.

१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - नृत्य (ओडिसी)

थेअरी – पेपर दुसरा

वेळ – ३ तास

एकूण गुण – ५०

घटक १ - ओरीसातील गुफा आणि मूर्ती कलेत परिलक्षित नृत्य संकेताचा उद्देश व भाव .

१० गुण

घटक २अ) नाट्यशास्त्रानुसार १०८ करणाचे नृत्याशी संबंध

१० गुण

ब) संस्कृत साहित्य आणि पुरातत्व मुर्ति कलेत नृत्याभिनय

घटक ३ छऊ व मयुरभंज नृत्याची माहिती

१० गुण

घटक ४ लिपीबद्ध क्रिया

१० गुण

आपल्या अभ्यासक्रमातील ताल व नृत्य प्रस्तुती करणातील (बार्णीची) आरसा लिपीबद्ध क्रिया.

घटक ५ वरील ४ घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न

१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - नृत्य (भरतनाट्यम्)

थेअरी - पेपर दुसरा

वेळ - ३ तास

एकूण गुण - ५०

घटक १ अ) नाट्यशास्त्रानुसार १०८ करणांचा नृत्याशी संबंध

१० गुण

ब) संस्कृत साहित्य आणि पुरातत्व मुर्ति कलेचा नृत्याशी संबंध

घटक २ भरतनाट्यम नृत्याचा विकास

१० गुण

घटक ३ सविस्तर माहिती

१) तिल्लाना २) जातिस्वरम् ३) पदम् ४) श्लोकम् ५) किर्तनम् ६) वर्णम् ७) स्वरंजति १० गुण

घटक ४ लिपिबद्ध क्रिया

१० गुण

आपल्या अभ्यासक्रमातील ताल व नृत्य प्रस्तुती करणातील बोल (शोलकडू) लिहा

घटक ५ वरील ४ घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न

१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - नृत्य (कथक प्रात्याक्षिके पहिले)

मौखिक सादरीकरण

वेळ - ३ तास

पुर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ - श्लोक वंदना किंवा स्तुती पारिभाषिक शब्दांचे ज्ञान

१० गुण

घटक २ - रास ताल किंवा धमार मध्ये एक आमद, दोन साथे तोडे, दोन चक्कदार तोडे, दोन परण, एक कवित्त सादरीकरण.

१० गुण

घटक ३ ० विविध प्रसंगावर आधारित गतभाव प्रस्तुति होरी, ठुमरी, भजन आदि वर अभिनय १० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका

- ०५ गुण

ब) घटक / वार्षिक चाचणी

- ०५ गुण

क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण

- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - नृत्य (कथक)

मौखिक सादरीकरण

पुर्णांक ० ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३० मि.सादरीकरण
३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - (ओडिशी प्रात्यक्षिक पहिले)

प्रात्यक्षिक २ (रंगमंच)

वेळ ३ तास

पुर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ - अभ्यासक्रमातील तालात एक पल्लवी प्रस्तुती करण, ताल, राग, बोल आदिची माहिती .

१० गुण

घटक २ ० जनाना किंवा भजन वर आधारित अभिनय नृत्य प्रस्तुती.

१० गुण

घटक ३ - ओडिसा गीत किंवा चंपु वर आधारित नृत्य प्रस्तुती , राग, ताल बोल यांचे ज्ञान .

१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)

विषय - नृत्य (ओडिसी)

प्रात्यक्षिक २ (रंगमंच)

वेळ ३ तास

पुर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३० मि.सादरीकरण
३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)
विषय - नृत्य (भरतनाट्यम् प्रात्यक्षिक पहिले)
मौखिक सादरीकरण

वेळ ३ तास

पुर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ - संपूर्ण अडवू दक्षतापूर्वक	१० गुण
घटक २ - वर्णम् - आदिताल	१० गुण
घटक ३ - अलरिपु, शब्दम् , श्लोकम् जितस्वरम्	१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - पाचवे)
विषय - नृत्य (भरतनाट्यम्)
प्रात्यक्षिक २ (रंगमंच)

वेळ ३ तास

पुर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०
अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ - आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३० मि.सादरीकरण	३० गुण
--	--------

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (कथक / ओडिसी / भरतनाट्यम्)
थेअरी - पेपर पहीला

वेळ - ३ तास

एकूण गुण - ५०

घटक १ - रास नृत्याचा उगम विकास संक्षिप्त इतिहास, संस्कृत साहित्यामध्ये रासलीला , भारतीय चित्रकला मध्ये रास चे दृश्य , रास लिलामध्ये नृत्य व संगीताचे महत्व	१० गुण
घटक २ - अभिनय भाव विभाव, आलंबन, उद्दीपन, नवरस-संपूर्ण ज्ञान स्थाई-संचारी भाव.	१० गुण
घटक ३ ० कवी जयदेव, शंकराचार्य, त्यागराज, पूरंदर दास, मुत्तुस्वामी दिक्षित श्रीवलमाली कवि सुर्य	
घटक ४ ० प्रकाश योजना साऊंड / रेकॉर्डिंग नेपथ्य, नृत्य आणि संगीतामध्ये उपयुक्त आधुनिक बाह्ययंत्र आणि तंत्राचे ज्ञान.	१० गुण
घटक ५ - वरील ४ घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)

विषय - कथक

थेअरी - पेपर दुसरा

वेळ - ३ तास

एकूण गुण - ५०

घटक १ ० कथक नृत्याचे अन्य घराने व कलावंत यांचे योगदान राजपुत परंपरा व मोगल परंपरे नुसार कथक नृत्यातील वेशभूषा	१० गुण
घटक २ - ठुमरी चे कथक नृत्यात स्थान उत्पत्ती अर्थ विकास , ठुमरी अंग रास नृत्य आणि कथक नृत्यातील साम्य व भेद आणि परस्पर संबंध	१० गुण
घटक ३ - आधुनिक वाद्यांचा परिचर व नृत्यनाट्य आदींमध्ये प्रयोग.	१० गुण
घटक ४ ० लिपीबद्ध क्रिया - अभ्यासक्रमातील तालांमध्ये लयकारी, तोडे, तुकडे, परण, तिहाई इत्यादी लिपीबद्ध करणे	१० गुण
घटक ५ - वरील चार घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न.	१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)

विषय - (ओडिशी)

थेअरी - पेपर दुसरा

वेळ - ३ तास

एकूण गुण - ५०

घटक १ ० दशावतार कथेची संपूर्ण माहिती.	१० गुण
घटक २ ० जीवनचरित्र ० १) जयदेव २) बनमाली ३) गुरु केलूचरण महापात्र ४) उपेन्द्रभंज ५) भरतमुनी	१० गुण
घटक ३ - ओडिशी साहित्यातील नृत्य संबंधी काव्य / कथा प्रसंगाची माहिती.	१० गुण
घटक ४ ० लिपीबद्ध क्रिया - आपल्या अभ्यासक्रमातील ताल व नृत्य प्रस्तुतीकरणातील बाणींची (आरसा) लिपीबद्ध क्रिया	१० गुण
घटक ५ - वरील ४ घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)

विषय - (भरतनाट्यम्)

थेअरी - पेपर दुसरा

वेळ - ३ तास

एकूण गुण - ५०

घटक १ - रंगाधिदेवता , पुष्पांजली, नाट्यरंग विधी	१० गुण
घटक २ - भरतनाट्यम् नाट्याशी संबंधित वेशभूषा, वाद्य, देवदासी परंपरा, लोकनृत्याची माहिती	१० गुण
घटक ३ ० जीवन चरित्र १) भरतमुनि २) जयदेव ३) नंदिकेश्वर ४) गुरु कृष्ण अय्यर	१० गुण
घटक ४ ० लिपीबद्ध क्रिया - आपल्या अभ्यासक्रमातील ताल व नृत्य प्रस्तुती करणातील बोल (शोलकट्टू) लिहा	१० गुण
घटक ५ - वरील ४ घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	१० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (कथक प्रात्याक्षिके पहिले)
मौखिक सादरीकरण

वेळ - ३	तास	पुर्णांक - ५० बाह्यमूल्यांकन ० ३० अंतर्गत मूल्यांकन- २०
घटक १ - श्लोक वंदना किंवा स्तुती पारिभाषिक शब्दांचे ज्ञान व जातीहस्त, बाधंवहस्त नऊग्रह हस्त		१० गुण
घटक २ ० दीपचंदी किंवा छोटीसवारी मध्ये एक आमद , दोन साधे तोडे दोन चक्कदार तोडे, दोन परण, एक कवित्त सादरीकरण.		१० गुण
घटक ३ ० नायक, नायिका वर आधारित गतभाव किंवा दुमरी किंवा चतुरंग तराना किंवा त्रिपट		१० गुण
क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका ब) घटक / वार्षिक चाचणी क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- ०५ गुण - ०५ गुण - १० गुण
एकूण गुण - २० गुण		

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (कथक)
प्रात्याक्षिक २ रंगमंच

वेळ ० ३	तास	एकूण गुण ० ५० प्रस्तुती ० ३० अंतर्गत - २०
घटक १ - आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यास क्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३० मि.सादरीकरण		३० गुण
क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका ब) घटक / वार्षिक चाचणी क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- ०५ गुण - ०५ गुण - १० गुण
एकूण गुण - २० गुण		

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (ओडीसी प्रात्याक्षिक पहिले)
मौखिक सादरीकरण

वेळ - ३	तास	एकूण गुण - ५० प्रस्तुती ० ३० अंतर्गत - २०
घटक १ ० नायक नायिका वर आधारित नृत्य प्रस्तुती.		१० गुण
घटक २ - अष्टपदी वर आधारित नृत्य अभिनय व राग, ताल, रसभाव आदिंची माहिती.		१० गुण
घटक ३ - मोक्ष, नृत्य प्रस्तुती व नऊग्रह हस्त, दशावतार हस्त, जातीहस्त बांधी हस्त आदिंचे ज्ञान		१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (ओडिसी)
प्रात्याक्षिक २ रंगमंच

वेळ ०३ तास	एकूण गुण ०५०
	प्रस्तुती ०३०
	अंतर्गत - २०

घटक १ - आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यास क्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३०
मि.सादरीकरण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण-	१० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)
विषय - नृत्य (भरतनाट्यम् प्रात्याक्षिके पहिले)
मौखिक व सादरीकरण

वेळ – ३ तास	पुर्णांक – ५०
	बाह्यमूल्यांकन ०३०
	अंतर्गत मूल्यांकन- २०
घटक १ ० पदम् शब्दम् (दक्षिण भाषेतील)	१० गुण
घटक २ ० दक्षिण भारतीय लोकनृत्य	१० गुण
घटक ३ ० तिल्लाना	१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. भाग-३ (सेमिस्टर - सहावे)

विषय - नृत्य (भरतनाट्यम्)

प्रात्याक्षिक २ रंगमंच

वेळ ०३ तास

एकूण गुण ०५०

प्रस्तुती ०३०

अंतर्गत - २०

घटक १ - आपल्या शैलीतील नृत्य प्रकाराचे प्रात्यक्षिक अभ्यास क्रमावर आधारित रंगमंच प्रस्तुती ३०
मि.सादरीकरण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) दिलेला प्रकल्प (Project)	सादरीकरण १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

संदर्भ ग्रंथ सूची

- १) आजाद पं.तीरथराम कथक दर्फन, नटेश्वर कला मंदिर, दिल्ली.
- २) आजाद. पं.तीरथराम कथक दर्फन, नटेश्वर कला मंदिर, दिल्ली. २००८
- ३) बॅनर्जी प्राजेश Basic concepts of Indian Dance, Chaukhambha Orientalia Delhi 1984
- ४) बॅनर्जी प्राजेश Art of Indian Dancing sterling Pblishers P.Ltd.New Delhi 110016
- ५) भाटे रोहिणी लहजा प्रकाशन संजय वि.भागवत मौजे प्रकाशन गृह , मुंबई (गिरगांव) २००६
- ६) Devi Ragini Dance Dialects of India. Motila Banarsidass Publishers Pvt. Ltd. Delhi 1972,1990
- ७) देगुलरकर गो.ब. कला व शिल्प - मध्ययुगीन विदर्भ व महाराष्ट्रातील पुरातत्व
- ८) देगुलरकर गो.ब. सुरसुंदरी (मंदिराच्या बाह्यांगावरील स्त्री ० प्रतिमा) भारतीय विद्या भवन पुणे केंद्र २००४)
- ९) दाधीच डॉ.पुरु कथक नृत्य शिक्षा (द्वितीय भाग) बिन्दु प्रकाशन, इंदौर, २००४
- १०) दाधीच डॉ.पुरु नृत्यसूत्रम बिन्दु प्रकाशन उज्जैन १९९०
- ११) दाधीच डॉ.पुरु एकादश नाट्य संग्रह और प्रयोक्तागण मध्यप्रदेश हिन्दी ग्रन्थ अकादमी भोपाल १९८८.
- १२) दाते रोशन कथक - आदिकथक ग्रंथाली प्रकाशन दादर २०१०
- १३) द्विवेदी डॉ भारतेन्दु नाट्यशास्त्र मे आडिक अभिनय विश्वभारती अनुसन्धान परिषद, वाराणसी १९९०
- १४) Gairola Vachaspati Bhartiya Natya Parampara aur Abhinaya Darpana (Nandikeshvara) Chaukhamba Sanskrit Pratishtan Delhi. 1989
- १५) गर्ग , लक्ष्मीनारायण भरतनाट्यम् संगीत कार्यालय हाथरस, २००८ (जून)
- १६) गर्ग , लक्ष्मीनारायण संगीत विशारद, संगीत कार्यालय हाथरस, २००७
- १७) गुप्त चंद्रशेखर विदर्भ ० ऐतिहासिक एवं भौगोलिक पृष्ठभूमी विश्वभारती प्रकाशन, नागपूर १९९६.
- १८) गुप्ता नत्थूलाल विदर्भ का सांस्कृतिक इतिहास विश्वभारती प्रकाशन, नागपूर १९९६
- १९) कुलकर्णी वि.य. भारतीय कला - उद्गम आणि विकास सुयोग प्रकाशन, पुणे १९९६ मापारी प्रा.सुरेश माधवराव लोणार तालुक्यातील ऐतिहासिक स्थान भगवान बाबा महाविद्यालय, लोणार, जि.बुलढाणा २००५
- २०) Mahapatra Maheshwar Abhinay Chandrika Kala Vikas Kendra Trust Bord Katak 1999 (Translated by D.N. Patnaik)
- २१) Mohanty Smt.Kumkum The Oddissi dance Path Finder, Odissi Research Centre Bhubaneshwar, 1988 (Volume I)
- २२) Mohanty Smt.Kumkum The Oddissi dance Path Finder, Odissi Research Centre संपा.
- २३) Majumdar R.D.& Others Bhubaneshwar, 1995 (Volume II) Aa Advance History of India, Macmillan Indian Limited, Delhi, 2000
- २४) Mirashi, V.V. Studies in indology, Vol.3. Nagpur, 1962.
- २५) मिराशी. वि.वि. वाकाटक नृपती आणि त्यांचा काळ , नागपूर विश्वविद्यालय, १९५७.
- २६) Patnaik D.N. Odissi 'Ence Orissa Sangeet Natak Academy Bhubneshwar 1990
- २७) Dr.M.N.Bode विदर्भातील प्राचीन मंदीरावरील नृत्य शिल्प लोट्स अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस, नागपूर.

Appendix-G

**बी.पी.ए. तृतीय वर्ष
सेमिस्टर – ५
विषय – तबला
प्रश्नपत्र – १**

वेळ ३ तास	गुण ५०
घटक १ - १) भारतीय कंठसंगीत व वादन शैलीचे तुलनात्मक अध्ययन. २)पाश्चात्य ताल पध्दतीची संक्षिप्त माहिती.	१० गुण
घटक २ - १) लय आणि लयकारी मधील अंतर २)तबला वाद्यांचे ताल वाद्यात महत्व	१० गुण
घटक ३ - १) फारुखाबाद घराण्याची सविस्तर माहिती व वादन शैली २)ताल व रचनेचे सिधांत व नियम	१० गुण
घटक ४ - १) मूदुंग या वाद्यांच्या संक्षिप्त ज्ञान २)तबला व मूदुंग वादन शैलीची समानता आणि अंतर याची माहिती.	१० गुण
घटक ५ - वरील संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	१० गुण

**बी.पी.ए. तृतीय वर्ष
सेमिस्टर – ५
विषय – तबला
प्रश्नपत्र – २**

वेळ ३ तास	गुण ५०
घटक १ - १) मागील अभ्यासक्रमातील तालांना लिपीबध्द करणे २)लयीचे महत्व व प्रकार (आड, कुआड, बिआड) उदाहणासह स्पष्टीकरण	१० गुण
घटक २ - १) प्रथम व द्वितीय वर्षात आलेल्या परिभाषा व्यतिरीक्त खालील परिभाषा लघु, गुरु दृत अनुदुत, दुपल्ली, तिपल्ली, चौपल्ली, चलन.	१० गुण
घटक ३ - १) प्रथम व द्वितीय वर्षात आलेल्या ताला व्यतिरीक्त वसंत , मत्त, रुद्र गजझपा,ब्रम्हतालया तालांचा अभ्यास व लेखन (दुप्पट, तिप्पट, चौपट)	१० गुण
घटक ४ - १) खालील परिभाषिक संज्ञांचे ज्ञान - फरद गत, कमाली, चक्कदार, परन, मोहरा, मुखडा तिहाई , चक्कदार तिहाई गततोडा, उठान. २)कर्नाटक ताल पध्दतीचे विस्तृत विवेचन.	१० गुण
घटक ५ - वरील संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न.	१० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर - ५

विषय - तबला

Practical - 1 (Viva Test)

वेळ ३ तास

पूर्णांक - ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ - मागील सर्व अभ्यासक्रमाची पूर्णावृत्ती

१० गुण

घटक २ ० त्रीतालात लेहरा सोबत साधी परन, चक्कदार परण, कायदा व तिहाई तुकडा वाजवने

१० गुण

घटक ३ - रुपक किंवा एकतालात रेला परन इत्यादी वादन दाखवने.

१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर - ५

विषय - तबला

Practical - 2 (रंगमंच)

वेळ ३ तास

पूर्णांक ० ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

आपल्या अभ्यासक्रमातील तालांवर आधारित ३० मिनीटाचे रंगमंच प्रदर्शन.

३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण - २० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर - ६

विषय - तबला

प्रश्नपत्र - १

वेळ ३ तास

गुण ५०

घटक १ - तबल्याचा संक्षिप्त इतिहास, दिल्ली व लखनऊ घराण्याची माहिती

१० गुण

घटक २ - सुगम संगीतात उपयुक्त होणा-या तान वाद्याची माहिती व उपयोगिता तसेच आधुनिक संगीतात महत्त्व

१० गुण

घटक ३ - घन व तत् वाद्यांचे वर्णन ० घंटा, टाळ, चिपडी, जयघंटा, मंजिरी, झांज, सरोज, सारंगी संतुर विचित्र वीणा

१० गुण

घटक ४ - संगीत विध्वनांचे जीवन चरित्र - १) पं.विष्णू नारायण भातखंडे २) पं.विष्णू दिगांबर पलुस्कर

१० गुण

घटक ५ - वरील संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न.

१० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर – ६

विषय – तबला

प्रश्नपत्र – २

वेळ ३ तास		गुण ५०
घटक १ -	तबला वाद्याची उत्पत्ती व विकास	१० गुण
घटक २ -	फलखाबाद व पंजाब घराण्याचा इतिहास व वादन शैली या बद्दल माहिती	१० गुण
घटक ३ -	लिपिबद्ध करणे - अभ्यासक्रमातील तालात सवा गुण , दिड गुण, दुगुण तीगुण तोडे, परन, तुकडे , तिहाई , इत्यादी लिपिबद्ध करणे	१० गुण
घटक ४ -	पारिभाषिक शब्दांची माहिती, उपज, निकास, स्वर, सप्तक, घाट, जाती, ग्रह, आरोह, अवरोह, रेला, बॉट, गतपरन, स्तुती परन, गत तुकडा, मोहरा	१० गुण
घटक ५ -	वरील संपूर्ण पाठ्यक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	१० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर – ६

विषय – तबला

Practical - 1 (Viva Test)

वेळ ३ तास

पुर्णांक – ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

घटक १ -	मागील सर्व अभ्यासक्रमाची पूर्णावृत्ती	१० गुण
घटक २ ०	एकतालात लेहरा सोबत साधी परन, चक्कदार परण, कायदा व तिहाई तुकडा वाजवणे	१० गुण
घटक ३ -	धमार किंवा छोटी सवारीत रेला परन इत्यादी वादन दाखवणे.	१० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. तृतीय वर्ष

सेमिस्टर – ६

विषय – तबला

Practical - 2 (रंगमंच)

वेळ ३ तास

पुर्णांक – ५०

बाह्यमूल्यांकन ० ३०

अंतर्गत मूल्यांकन- २०

आपल्या अभ्यासक्रमातील तालांवर आधारित ३० मिनीटाचे रंगमंच प्रदर्शन.	३० गुण
---	--------

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

Appendix-H

Group – D
B.P.A.Part-III (Fifth Semester)
Sub:- Drama – Theory Paper-I

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- पाचवे सत्र विषय ० नाटक-पेपर-पहिला)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

घटक ० १	विविध नाट्यप्रकार व सादरीकरण (Drama forms) अ) कॉमेडी, ट्रॅजिडी, ट्रॅजी-कॉमेडी, मेलोड्रामा, फार्स, फोक थिअटर (लोकनाट्य शैली) ब) ऐतिहासिक, पौराणिक, काल्पनिक आणि सामाजिक नाट्यप्रकार	१० गुण
घटक ० २	नाटक प्रस्तुती शैली (Drama Style) १. शास्त्रीय शैली (Classicism) २. निसर्गवादी शैली (Naturalism) ३. वास्तववादी शैली (Realistic) ४. महाकाव्यात्मक शैली (Epic Theatre) एपिक थिअटर	१० गुण
घटक ० ३	नाट्यलेखन पध्दती १. पथनाट्यलेखन, एकांकिका लेखनपध्दती २. रंगमंच , रेडिओ, आणि टी.व्ही. अनुकूल कथेचे नाट्यीकरण ३. प्रायोगिक नाट्यलेखन, व्यावसायिक नाट्यलेखन	१० गुण
घटक ० ४	नाट्यनिर्मिती आणि दिग्दर्शन दृष्टीकोणातून नाटकाचा अभ्यास १) एकच प्याला - राम गणेश गडकरी २) कट्यार काळजात घुसली ० पुरुषोत्तम दारव्हेकर (कथानक, भूमिका- चरित्रचित्रण आणि सादरीकरण अभ्यास)	१० गुण
घटक ० ५	पाश्चात्य रंगभूमी स्वरूप अभ्यास जपान ० १) नो थिअटर - वैशिष्ट्ये, नट, वेशभूषा आणि मुखवटे २)काबुकी थिअटर - लोकनाट्य स्वरूप ,नटांची वैशिष्ट्ये इटली ० १) कॉमेडियो डेल आर्टे - लोकनाट्य स्वरूप , नटांची वैशिष्ट्ये	१० गुण

Group – D
B.P.A.Part-III (Fifth Semester)
Sub:- Drama – Theory Paper-II

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- पाचवे सत्र विषय ० नाटक-पेपर-दुसरा)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

घटक ० १	मराठी - रंगभूमी अभ्यास स्वरूप इतिहास परंपरा १) मराठी हौशी ० प्रायोगिक रंगभूमी चळवळ २) मराठी व्यावसायिक रंगभूमीची परंपरा ३) मराठी नट , नाटककार , दिग्दर्शक	१० गुण
---------	--	--------

घटक ० २	भारतीय लोकनृत्य ओळख (Indian Folk Dance) १) लोकनृत्य - मणीपूर, त्रिपुरा, नागालँड, मेघालय आसाम, हिमाचल छत्तिसगड २) मध्यप्रदेश, महाराष्ट्र, गुजरात, गोवा लोकनृत्य	१० गुण
घटक ० ३	दिग्दर्शक- नाट्य निर्मिती, कार्यशैली व नियंत्रण १) दिग्दर्शक आणि तंत्रज्ञ संबंध आणि कार्य २) नेपथ्य रचना, वेशभूषा रचना, प्रकाश योजना परिणाम. ३) संगीत योजना, रंगभूषा आणि केशभूषा	१० गुण
घटक ० ४	निवडक नाटक व पात्रांचा अभ्यास १. तो मी नव्हेच- आचार्य अत्रे २. हॅम्लेट- विल्यम शेक्सपिअर (दृष्टीकोण नाटकाचा परिचय, नाटकाचे महत्त्व आणि नाटकातील कथानक व भूमिकांचा अभ्यास)	१० गुण
घटक ० ५	विदर्भातील नाट्य चळवळ १. विदर्भातील नट, नाटककार व त्यांची नाटके २. विदर्भातील नाट्यचळवळ, इतिहास, परंपरा ३. नाटकात केलेल्या भूमिका व नाटकाची माहिती स्पष्ट करणे ४. विदर्भातील नामवंत कलावंत, दिग्दर्शक, नाटककार कार्य परिचय.	१० गुण

Group – D

B.P.A.Part-III (Fifth Semester)

Sub:- Drama – Practical – I (Viva-Test)

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- पाचवे सत्र विषय ० नाटक-क्रियात्मक पहिले)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

१) विभागातील नाट्य निर्मिती मध्ये केलेल्या भूमिकेचे मुल्यमापन	१० गुण
२) एखाद्या विषयावर उत्तुर्त अभिनय, भूमिका विश्लेषण कोणत्याही पाच ग्रीक, रोमन, नाटककार व त्यांच्या नाटकांची नावं सांगणे	१० गुण
३) कविता, कथा, नाट्यलेखन माहिती सांगणे	१० गुण

एकूण गुण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

Group – D
B.P.A.Part-III (Fifth Semester)
Sub:- Drama – Practical – II
रंगमंच प्रदर्शन (Stage Performance)

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- पाचवे सत्र विषय ० नाटक-क्रियात्मक दुसरे)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

१) स्वगत, एकपात्री, नक्कल, मिमिक्री करुन दाखविणे वाचिक, आंगिक, सात्विक अभिनय तापसणे	१० गुण
२) विभागातील बसवलेल्या नाटकांचा नेपथ्य सेट तयार करणे	१० गुण
३) कॉमेडी, ट्रिजिडी, फार्स, मेलोड्रामा अभिनय करुन दाखविणे किंवा स्किट अथवा इम्प्रोवायझेशन करुन दाखविणे	१० गुण

एकूण गुण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

Group – D
B.P.A.Part-III (Six Semester)
Sub:- Drama (नाटक) – Theory Paper-I

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- सहावे सत्र विषय ० नाटक-पेपर-पहिला)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

घटक ० १	थिअटर संकल्पना १) टोटल थिअटर संकल्पना (Total Theatre) २) रंगभूमी आणि सौंदर्यशास्त्र (Theatre Aesthetics) ३) असंगत नाट्य , (Theatre of Absurd) अँब्सर्ड थिअटर ४) अंतर्गत थिअटर (Intimate Theatre)	१० गुण
घटक ० २	मराठी नाटककार ० नाटक अभ्यास १) पु.ल.देशपांडे २) प्रल्हाद के. अत्रे ३) वसंत कानेटकर ४) वि.वा. शिरवाडकर	१० गुण
घटक ० ३	निवडक नाटक अभ्यास १) वाडा चिरेबंदी - महेश एलकुंचवार २) घासीराम कोतवाल ० विजय तेंडुलकर	१० गुण
घटक ० ४	नाट्यशास्त्र भाष्यकार व रसचर्चा १) भरतमुनी - रसनिष्पत्ती २) भट्टलोल्लट - उत्पत्तीवाद ३) श्रीशंकुक- अनुमितीवाद ४) अभिनवगुप्त - अभिव्यक्तिवाद ५) भट्टनायक - भोगवाद	१० गुण
घटक ० ५	पाश्चात्य रंगभूमी अभ्यास १) एलिझाबेथन रंगभूमी , रंगमंच , नाटककार २) ग्रीक रंगभूमीवरील नाटके - अभिनय शैली, वैशिष्टे, नट, नाटककार ३) रोमन रंगभूमीचा इतिहास - अभिनय शैली, वैशिष्टे नट, नाटककार	१० गुण

Group – D

B.P.A.Part-III (Six Semester)

Sub:- Drama (नाटक) ó Theory Paper-II

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- सहावे सत्र विषय ó नाटक-पेपर-दुसरा)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

घटक ó १	भारतीय नामवंत दिग्दर्शक- कलावंत रंगकर्मी कार्य ओळख १) इब्राहिम अलकाजी (एन.एस.डी) २) बी.व्ही.कारथ (एन.एस.डी.) ३) सफदर हाश्मी . पथनाट्य रंगभूमी ४)पृथ्वीराज कपूर ó हिंदी रंगभूमी ó सिनेमा, पृथ्वी थिअटर	१० गुण
घटक ó २	भारतीय नाटक आणि अन्य कला संबंध १) नाटक आणि चित्रकला २) नाटक आणि मुर्तीकला, नाटक आणि स्थापत्य ३) नाटक आणि नृत्य - लोकसंगीत , शास्त्रीय संगीत ४) चित्रपट आणि नाटक, माध्यमांचा संबंध, फरक, अभिनय, साम्यभेद	१० गुण
घटक- ३	वैदर्भिय आधुनिक नाटककार, नाटक व कार्य अभ्यास १) पुरुषोत्तम दारव्हेकर २) महेश एलकुंचवार ३) श्रीपादकृष्ण कोल्हटकर ४)संत अच्युत महाराज ५) नानासाहेब दिघेकर	१० गुण
घटक- ४	नामवंत अभिनेता अभिनय व कार्य अभ्यास १) डॉ.श्रीराम लागु २) नसरुद्दीन शहा ३) अभिताभ बच्चन ४) नाना पाटेकर ५)ओमपुरी ६) प्रभाकर पणशिकर	१० गुण
घटक ó ५	कटपुतली नाटक - अभ्यास १) कळसुत्री बाहुल्यांचे नाट्यखेळ, प्राचीनता आणि स्वरूप २) छायानाट्य म्हणजे काय ? स्वरूप , परंपरा ३) नाटकातील हालचालींचे महत्व, प्रकार आणि प्रभाव ४) अभिनयाची मूलतत्वे कोणती त्यांची माहिती स्पष्ट करणे	१० गुण

Group – D

B.P.A.Part-III (Six Semester)

Sub:- Drama ó Practical ó I (Viva-Test)

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- सहावे सत्र विषय ó नाटक-क्रियात्मक पहिले)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

१) वेशभूषा व रंगभूषा ,प्रकाश योजना महत्व स्पष्ट करणे उदाहरणे देणे	१० गुण
२) प्रकाश योजना प्लान तैयार करणे, उपकरणांची नाव सांगणे	१० गुण
३) प्रॉडक्शन स्क्रिट म्हणजे काय स्पष्ट करणे	१० गुण

एकूण गुण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

Group – D
B.P.A.Part-III (Six Semester)
Sub:- Drama – Practical – II

रंगमंच प्रदर्शन (Stage Performance)

(बी.पी.ए. तृतीय वर्ष- सहावे सत्र विषय ० नाटक-क्रियात्मक दुसरे)

Time : 3 Hours

Total Mark : 50

१) एकांकिका निर्मितीसाठी सेट मॉडेल बनवणे,नेपथ्य रचना करणे	१० गुण
२) ऐतिहासिक / पौराणिक नाटकसाठी रंगभूषा - वेशभूषा रचना करणे रंगभूषा वेशभूषा संबंध स्पष्टकरणे रंगभूषा - साधी आणि प्लास्टीक करून दाखविणे	१० गुण
३) एकांकिका दिग्दर्शक नाट्यनिर्मिती संहिता बनवणे	१० गुण

एकूण गुण ३० गुण

क्रियात्मक अंतर्गत गुण	अ) क्रियात्मक स्वाध्याय पुस्तिका	- ०५ गुण
	ब) घटक / वार्षिक चाचणी	- ०५ गुण
	क) घेतलेला प्रकल्प (Project) सादरीकरण	- १० गुण

एकूण गुण – २० गुण

बी.पी.ए. तिसरे वर्ष
सर्व सत्रांसाठी अभ्यास पुस्तके

अभ्यासक्रमासाठी ग्रंथसूची

१) नाट्यनिर्मिती	-	यशवंत केळकर
२) नाट्यदर्शन	-	डॉ.पराग घोंगे
३) अभिनय चिंतन (भरतमुनी ते बर्टाल ब्रेख्त)	-	डॉ.पराग घोंगे
४) अभिनय साधना	-	डॉ.जयंत शेवतीकर
५) पौराणिक रंगभूमी	-	प्रा.माणिक कानेड
६) पाश्चात्य रंगभूमी	-	प्रा.माणिक कानेड
७) लोकरंगभूमी	-	डॉ.प्रभाकर मांडे
८) भरतमुनीचे नाट्यशास्त्र	-	गोदावरी केतकर
९) पाश्चात्य सौंदर्यशास्त्र	-	डॉ.विनोद इंदुरकर
१०) एकच प्याला	-	राम गणेश गडकरी
११) कट्यार काळजात घुसली	-	पुरुषोत्तम दारव्हेकर
१२) वाडा चिरेबंदी	-	महेश एलकुंचवार
१३) घासीराम कोतवाल	-	विजय तेंडुलकर
१४) तो मी नव्हेच	-	आचार्य प्र.के.अत्रे
१५) हॅम्लेट	-	विल्यम शेक्सपिअर
१६) खडीगंमत आणि तमाशा	-	डॉ.मनोज दे. उज्जैनकर
१७) गुगल इंटरनेट सर्च इंजिन	-	